Kansalaisaloitteen tekijöiden lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle
Yle kuriin nyt! (KAA 7/2024 vp)

Lauri Laitinen, Binga Tupamäki ja Jere Tuononen

Me allekirjoittaneet ja edustamamme nuorisojärjestöt (Perussuomalainen Nuoriso ry, Kokoomuksen Nuorten Liitto ry ja Suomen Kristillisdemokraattiset (KD) Nuoret ry) kiitämme liikenne- ja viestintävaliokuntaa pyynnöstä tulla kuultavaksi kansalaisaloitteestamme.

Kansalaisaloitteen taustasta

Ylen parlamentaarinen työryhmä aloitti työnsä 12.10.2023 ja työryhmän työskentely päättyi 9.7.2024. Yle-työryhmän yksimielinen mietintö julkaistiin 12.9.2024 ja siinä esitetään seuraavaa (LVM 2025):

- Ylen rahoitusta vuosittain nostava indeksi jäädytetään vuosiksi 2025-2027 vuoden 2024 tasolle, jolloin Ylen rahoitus vuonna 2027 noin 47 miljoonaa vähemmän kuin indeksikorotusten kanssa.
- Ylen määrärahasta maksettu arvonlisävero siirtyy 10 % verokannasta 14 % verokantaan vuonna 2026, minkä vaikutus on noin 19 miljoonaa euroa vuodessa.
- Valtioneuvoston edellytetään tarkastavan Yle-veron perusteita siten, että Ylen määräraha ja verotuotto vastaavat paremmin toisiaan.
- Yle velvoitettaisiin lailla julkaisemaan aktiivisesti tietoa omasta toiminnastaan ja taloudestaan mahdollisimman laajasti.
- Ylen tulisi varautua muun tiedonvälityksen hoitamiseen poikkeusoloissa.
- Ylen tulisi lisätä kotimaisten tuotantojen ostoja (15-20 % vuoteen 2030 mennessä 2021-2023 vastaavien ostojen keskiarvoon verrattuna) riippumattomilta tuottajilta, sekä tuotantopalveluiden ja kotimaisten muiden esitys- ja käyttökorvausten hankintoja.
- Lisäksi valtioneuvostolle annettiin toimeksianto selvittää kaupallisen median sääntely-ympäristö ja varmistaa sanomalehtien jakelutuen jatkuminen tiedonvälityksen saatavuuden ja monimuotoisen uutistoiminnan turvaamiseksi.

Pidämme näitä linjauksia oikeansuuntaisina, mutta riittämättöminä Ylen ja suomalaisen media-alan kehittämisen kannalta. Katsomme, että edustamiemme järjestöjen lisäksi sama näkemys jaetaan myös laajemmin kansalaisten keskuudessa. Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksen mukaan yli puolet (51 %) suomalaisista olisivat valmiina leikkaamaan Ylen rahoituksesta (EVA 2024). Siksi laadimme kansalaisaloitteen, jossa vaadimme kunnianhimoisempia leikkauksia Yleen sekä sen lakisääteisten tehtävien rajaamista.

Esitämme alla keskeisimmät epäkohdat nykytilanteessa, johon toivomme eduskunnan taikka Ylen hallintoneuvoston puuttuvan parhaaksi katsomallaan tavalla.

1. Parlamentaarinen neuvottelumalli

Tällä hetkellä Ylen toiminnan sääntely perustuu eduskuntapuolueiden keskenään sopimaan perinteeseen, jossa Yleen tehtävät muutokset on sovittava konsensushakuisesti parlamentaarisen Yle-työryhmän käymissä neuvotteluissa, joissa lopputulos pyritään saavuttamaan yksimielisesti. Tällöin Ylen toiminnan sääntely on vaikeampaa kuin perustuslain muuttaminen tai poikkeuslain säätäminen, jotka vaativat eduskunnassa 2/3 määräenemmistön tai kiireellisenä 5/6 määräenemmistön. Emme näe parlamentaarista neuvottelumallia itsessään ongelmallisena vaan sen ehdottomuutta yksimielisyyden suhteen. Katsomme, että eduskunnan on pystyttävä sääntelemään Yleä yksinkertaisella enemmistöllä.

2. Leikkausten kohdentaminen

Yleisradiolain mukaan Yleisradion hallintoneuvoston tehtäviin kuuluu muun muassa päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista tai yhtiön organisaation olennaista muuttamista (Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993). Parlamentaarisen työryhmän edellyttämät säästöt Yle on lähtenyt toteuttamaan yhtiön johdon valmisteleman kustannussäästöohjelman kautta, joka pitää sisällään muutosneuvottelut (Yle 2024). Katsomme, että Yle on tietoisesti hakenut ja vihjannut hakevansa säästöjä toiminnoista, jotka ovat olleet kaikista näkyvimpiä ja suositumpia, kuten irtisanomalla työntekijöitä ja vihjaamalla katsojaluvuiltaan suosituimpien ohjelmien lopettamisella. Tämä viittaisi Yhdysvalloista lähtöisin olevaan Washington-monumentti -syndroomaan, jossa julkiset virastot leikkaavat tietoisesti näkyvimmistä palveluistaan ja arvostetuimmista työntekijöistään tarkoituksena painostaa istuvaa hallitusta luopumaan leikkausvaatimuksista. Sen sijaan, että suomalaisten työpaikat valjastetaan häpeilemättä osaksi poliittisia peliä, tulisi Ylen hallintoneuvoston toteuttaa lakisääteistä tehtäväänsä ja kohdentaa säästöt pienimmän haitan periaatteella.

3. Yleisradion rahoituksen taso

Yle-työryhmän (2024) mukaan Ylen rahoitus asukasta kohden oli vuonna 2024 Pohjoismaiden toiseksi suurin (106 euroa / asukas) Norjan jälkeen, jossa Norjan yleisradioyhtiön rahoitus asukasta kohden oli 110 euroa / asukas. Absoluuttisesti mitattuna Ylen rahoitus on Pohjoismaiden kolmanneksi suurin (594 milj. euroa) Norjan (802 milj. euroa) ja Ruotsin (612 milj. euroa) jälkeen. Katsomme, että jo pohjoismaisessa vertailussa Ylen rahoitustaso on huomattavasti korkeampi kuin Tanskalla ja Ruotsilla ja lähenee enemmän Norjaa, vaikka Suomen talous on bruttokansantuotteeltaan selkeästi pienempi kuin Norjan. Täten nykyistä rahoituksen tasoa ei voida pitää kestävänä. Esitämme, että Ylen rahoitus laskettaisiin vähintään Ruotsin tasolle eli 76 euroon asukasta kohden.

4. Julkisen palvelun laajuus

Katsomme, että Ylen lakisääteiset julkisen palvelun tehtävät ovat liian laveita, mikä mahdollistaa suurella budjetilla sellaisen sisällön tuottamisen, jota ei voida millään tapaa pitää osana Ylen ydintehtäviä. Siksi Ylen lakisääteisiä tehtäviä on rajattava, jotta se keskittyisi kaikista olennaisimpaan sisältöön, kuten tiedonvälitykseen, kriisiajan viestintään, ajankohtaisohjelmiin, tutkivaan journalismiin, historiallisen ja erityisesti suomalaiseen kulttuuriin liittyvän materiaalin arkistointiin ja tuottamiseen sekä vastaavien palveluiden tuottamiseen perustuslain 17 §:n erikseen tunnustamilla vähemmistökielillä: saamen kielet, romanikielet, viittomakieli ja vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevat (Suomen perustuslaki 731/1999). Poistaisimme Yleisradiolain 7 §:n 2 momentin seuraavat yliviivatut osuudet, jotka myös perustelemme alla:

2) tuottaa, luoda, kehittää ja säilyttää kotimaista kulttuuria, taidetta ~~ja virikkeellistä viihdettä~~;

Katsomme, että viihdeohjelmat eivät kuulu Ylen ydintoimintoihin vaan sen sijaan yksityisille media-alan toimijoille.

4) kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä ~~sekä soveltuvin osin myös maan muiden kieliryhmien kielellä~~;

Katsomme, että Ylen tulee tuottaa palveluita ainoastaan sellaisilla kielillä, jotka ovat nimeltä mainittu Suomen perustuslaissa tai kielilaissa.

5) tukea suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimista~~, suvaitsevaisuutta, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja kulttuurista moninaisuutta~~ sekä huolehtia ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille;

Katsomme, että suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen on oleellista, mutta vähemmistö- ja erityisryhmille tulisi tuottaa ohjelmia vain yleisradiolain 7§:n 2 momentin kohdan 4 mukaisella rajauksella. Sen sijaan arvojulistusten ei pitäisi olla osa Ylen lakisääteisiä tehtäviä.

~~6) edistää kulttuurien vuorovaikutusta ja ylläpitää ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa;~~

Katsomme, että Ylen ei pitäisi tuottaa mitään ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa.

Lisäksi poistaisimme 7 §:n 3 momentin seuraavat yliviivatut osuudet, jotka perustelemme alla:

4) saamen- ja romaninkieliset ~~sekä maan muiden vähemmistönä olevien kieliryhmien kielellä olevat~~ tekstimuotoiset uutissisällöt;

Katsomme tässäkin, että Ylen tulee tuottaa palveluita ainoastaan sellaisilla kielillä, jotka ovat nimeltä mainittu Suomen perustuslaissa tai kielilaissa.

Esitämme myös, että 7 §:ssä kiellettäisiin ulkomaisten ohjelmien ostaminen, sillä tämä on ristiriidassa suomalaisen kulttuurin säilyttämisen ja kulttuuriperinnön vaalimisen kanssa.

Lopuksi mainittakoon, että pidämme erittäin kannatettavana Yle-työryhmän mietinnön huoltovarmuuteen liittyvää lisäystä muun tiedonvälityksen hoitamisesta poikkeusoloissa, vaikkakin se vastaa jo tosiasiallista nykytilaa. Lakisääteisten tehtävien tarkentamisella turvataan myös riittävät resurssit häiriö- ja kriisitilanteisiin varautumiseen.

5. Yleisradion vaikutus media-alan kilpailuun

Jaamme Yle-työryhmän huomiot kotimaisen mediakentän omistajuuden keskittymisestä ja siitä, että kaupallisista toimijoista vain MTV tarjoaa uutis- ja ajankohtaissisältöjä televisiossa Ylen lisäksi. Pidämme Yle-työryhmän tapaan tärkeänä myös eri mediasisältöjen ja -palveluiden saatavuutta sekä kaupallisten median hyviä toimintaedellytyksiä moniäänisen median edistämisessä. Katsomme, että Yle nykyisessä laajuudessaan häiritsee oleellisesti kotimaisen mediakentän kilpailua, mikä vaarantaa suomalaisen kansalaisyhteiskunnan monipuolisuuden ja moniäänisyyden. Ylen toimintojen karsiminen antaisi tilaa niin vanhoille kuin uusille suomalaisille media-alan yrityksille.

Lähdeluettelo:

Laki Yleisradio Oy:stä 1380/1993. Viitattu 7.3.2025.

LVM, 2025. Parlamentaarinen Yle-työryhmä vähentää Ylen rahoitusta ja edistää avoimuutta. Viitattu 7.3.2025. Saatavissa https://lvm.fi/-/parlamentaarinen-yle-tyoryhma-vahentaa-ylen-rahoitusta-ja-edistaa-avoimuutta.

STT, 2024. Eva: Yli puolet suomalaisista on valmiita lisäleikkauksiin – velkaantuminen halutaan kuriin. Viitattu 7.3.2025. Saatavissa https://www.sttinfo.fi/tiedote/70732576/eva-yli-puolet-suomalaisista-on-valmiita-lisaleikkauksiin-velkaantuminen-halutaan-kuriin?publisherId=3848&lang=fi.

Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 7.3.2025.

Yle, 2024. Yle aloittaa kustannussäästöohjelman ja muutosneuvottelut. Viitattu 7.3.2025. Saatavissa https://yle.fi/aihe/a/20-10007863.

Yle-työryhmä, 2024. Yleisradion julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioiva parlamentaarinen työryhmän mietintö. Viitattu 7.3.2025. Saatavissa https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6dfcd033-ca2e-4843-bfd0-d152361e1bf7/d7ab0d81-a67b-4e05-ae22-6d03589c1938/TIEDOTE_20240912133134.pdf.